

Azimut

130

Les 50 millors excursions amb raquetes de neu

Manel Figuera

Cossetània Edicions

Col·lecció: Azimut - 130

LES 50 MILLORS EXCURSIONS AMB RAQUETES DE NEU

MANEL FIGUERA

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: octubre del 2012

© del text i de les fotografies: Manel Figuera

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-025-7

Dipòsit legal: T-1.143-2012

Introducció

Encara tinc dubtes sobre si cal considerar normatiu el mot *raquetista*. Fa uns anys, a la introducció del meu llibre *Excursions escollides per a raquetes de neu* (Valls: Cossetània Edicions, 2005) ja ho deia. El *Diccionari de la neu*, editat per Enciclopèdia Catalana i pel TERMCAT, Centre de Terminologia, amb la col·laboració del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra, defineix com a raquetista la “persona que practica les raquetes de neu”. Però és improbable que els excursionistes que les utilitzen s’hi considerin. Personalment mai no m’he identificat com un raquetista ni mai no he dit que anava a la muntanya “a fer raquetes”. Potser un esportista que es dediqui a córrer amb raquetes algun dia s’autoanomenarà així, però veig complicat que aquesta paraula arrelhi entre els excursionistes. I en certa manera sóc responsable de la creació d’aquest mot, ja que com a tècnic del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), empresa on treballa, vaig col·laborar en aquest diccionari. Fa temps que s’han consolidat paraules com *escalador -a*, *espeleòleg -òloga* o *esquiador -ora* dins —i també fora— de l’àmbit excursionista, i actualment ho fan altres com *barranquista*, *surfista de neu* —no està acceptada en català *snowboarder*— o *múixer*. Però és difícil que un individu que vagi amb raquetes, si se li pregunta quin esport està fent, respongui “raquetes de neu”.

Les raquetes de neu són uns instruments que faciliten la marxa per superfícies nevades i com a tals haurien de formar part del material que un excursionista de nivell tècnic mitjà s’emporta habitualment en un recorregut durant la temporada hivernal. Si pren l’opció de prescindir dels esquís i d’endur-se unes raquetes, aquestes hauran de complementar l’ús d’altres aparells sovint necessaris com els grampons i el piolet. Per tant, malgrat que cada dia hi hagi més persones que utilitzin les raquetes, continuo pensant que a la muntanya no hi ha més raquetistes, sinó excursionistes que fan ús de les raquetes. És més, i potser ara em tiraré pedres a la teulada: no hi ha recorreguts per a raquetes, llevat dels petits itineraris marcats per passejar-hi en algunes estacions d’esquí nòrdic. N’hi ha per a escaladors, per a espeleòlegs,

per a barranquistes..., però no per a raquetistes. Els esquiadors i els surfistes cerquen pales atractives a la muntanya, en funció de la seva capacitat i perícia, per lliscar-hi avall. Això no ho farà un excursionista que vagi amb raquetes, a causa precisament de les limitacions d'aquests estris tan singulars. Els excursionistes solen tenir per objectiu una travessa, un circuit, una o diverses ascensions a cims..., de la mateixa manera o semblant com ho farien a l'estiu. Si hi ha neu i la inclinació del terreny ho permet, avançaran amb raquetes; si no n'hi ha o és molt dura i el pendent accentuat, les penjaran a la motxilla i progressaran amb bastons, bastons i grampons, piolet, piolet i grampons, o fins i tot amb res d'això realitzaran una grimpada per un lloc sec i rocós.

Fets aquests aclariments, potser algun lector o alguna lectora es farà aquesta pregunta: quins objectius té, doncs, una guia que s'anomena *Les 50 millors excursions amb raquetes de neu*, on hi ha ressenyats 50 recorreguts pel Pirineu català i per Andorra i altres de complementaris, i que sumant-los es trepitgen 300 cims? Jo n'hi veig tres. El primer, dur a terme excursions en què en plena temporada hivernal, del desembre a l'abril —de vegades del novembre al maig—, amb neu estable i en una cota baixa en la qual sigui possible fixar-se ja les raquetes a l'inici del recorregut, s'hi vagi al llarg de tot l'itinerari o en un percentatge força elevat, que no estigui per sota del 90%. Si hi ha poca neu perquè és el principi o el final de la temporada, o hi ha gel perquè la temperatura ha baixat per sota de zero durant uns quants dies, aquest percentatge serà inferior. El segon objectiu, que aquests itineraris, alguns dels quals d'una certa longitud i en la seva majoria circuits, recorrin paratges d'alta muntanya i de muntanya mitjana pirinencs i prepirinencs que, si és possible, es puguin dividir en dos dies —o en tres— aprofitant els refugis oberts a l'hivern. I el tercer, per a mi el més important, descobrir serres i massissos que no siguin gaire coneguts pels excursionistes o que, si ho són, surtin de les rutes més freqüentades; és a dir, obrir noves portes, donar a conèixer altres indrets pirinencs que poca cosa o res tenen a envejar als més divulgats. Amb un bon gruix de neu també són aptes per als esquís, com és lògic —uns més que uns altres—, però estan pensats per a persones que els agradi caminar, excursionistes al cap i a la fi, que vulguin ampliar horitzons i introduir-se en aquests espais poc coneguts del Prepirineu i, ja no tant tot i les seves excepcions, del Pirineu axial.

Fins aquí es pot dir que he seguit els mateixos criteris i la mateixa filosofia de la guia *Excursions escollides per a raquetes de neu*, però en aquest altre llibre no anava més enllà del Berguedà, de l'Alt Urgell i de la Cerdanya. En aquest, en canvi, us convido a fer un llarg viatge que va des del Canigó fins al Montardo, des del Vallespir fins a la Val d'Aran, dintre del Pirineu català i passant

Les raquetes de neu

Crec que no m'he d'estendre gaire en aquest apartat perquè no és l'objectiu del llibre descriure les raquetes. Altres n'hi ha, de llibres, que en fan explicacions precises, detallades, i que també inclouen referències sobre les tècniques de desplaçament per terreny pla, per pujades, per baixades, en els flanqueigs, en salts... Aconsello de manera especial aquests dos:

- *Excursionismo invernal con raquetas*, de Gonzalo López i Alberto París, editat per Prames (Saragossa, 1996).
- *Les raquetes de neu*, de Josep Baqués, de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, dins de la col·lecció "Llibre de Motxilla" (Barcelona, 1997).

En el meu llibre *Excursions escollides amb raquetes de neu, 20 itineraris pel Berguedà, l'Alt Urgell i la Cerdanya*, de Cossetània Edicions, dins de la col·lecció Azimut (Valls, 2005), esmento que la raqueta de neu és una estructura plana, abans de fusta i actualment de plàstic o d'alumini, de formes diverses, amb un tamís o una superfície perforada, que es col·loca sota la sola d'una bota a fi d'anar per la neu.

Sobre l'origen d'aquests instruments hi ha divergències. Uns opinen que les primeres raquetes van aparèixer al Canadà i que arribaren a Europa a mitjan segle XVIII, i uns altres consideren que tant les raquetes com els esquís eren utilitzats per caçadors escandinaus a l'edat mitjana i per pobles siberians en èpoques encara més antigues que es remunten al neolític.

Em decanto per aquesta segona visió. Penso que les raquetes són el producte d'una necessitat imposada pel medi. Les d'indrets poc muntanyosos eren llargues i amples, ja que tenien el propòsit d'ocupar el màxim de superfície. Les alpines i les pirinenques, en canvi, eren de cos estret i curtes per adaptar-se a les característiques del relleu, accidentat, irregular i amb pendents pronunciats.

Aquestes, les alpines i les pirinenques, són les que han evolucionat per esdevenir esportives, amb espàtules aixecades, puntes d'acer inferiors i davanteres, fixacions i alces per a les

botes i cua més o menys llarga, segons els models. També s'hi han substituït, en la majoria, els tamisos de cintes, que formaven part del cos, per les superfícies foradades.

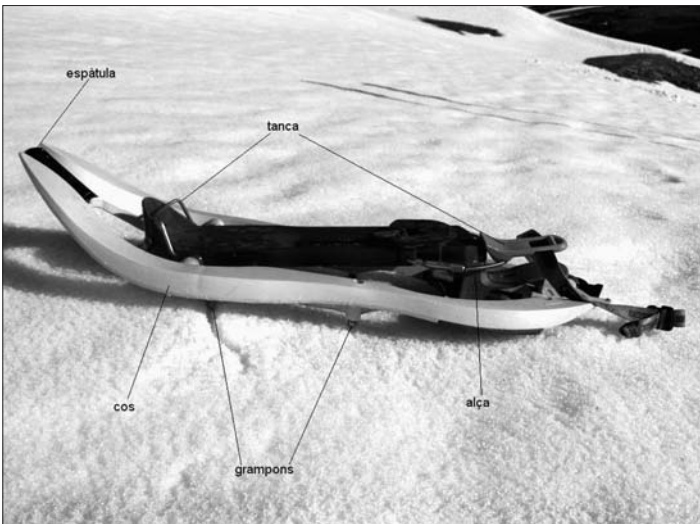
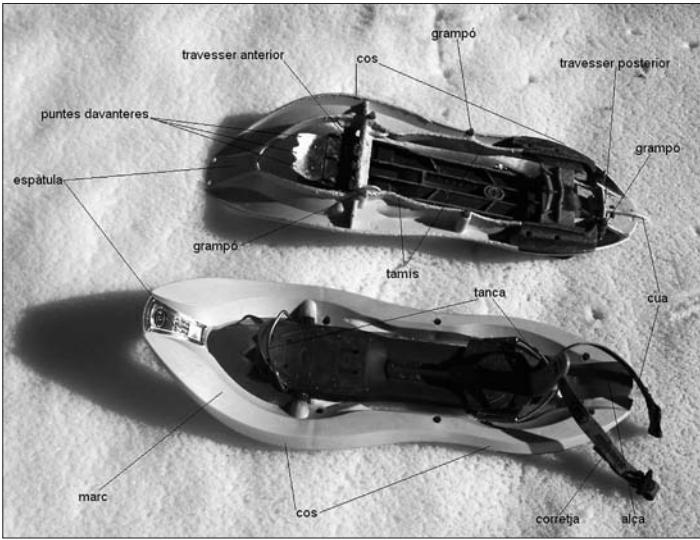
No entraré en la descripció dels diferents tipus de raquetes —de cua de castor, de passeig, plegables, de peu d'ós, tècniques...— perquè no és tampoc un objectiu d'aquesta guia i perquè en poc temps estan derivant cap a models més sofisticats i, en definitiva, més preparats per als recorreguts hivernals en alta muntanya. Sembla que les raquetes de peu d'ós —de dimensions reduïdes, planes i de formes ovalades—, cada vegada més tècniques —ara se'n troben amb cossos antipans i amb grampons—, són les més aptes per al relleu pirinenc. També cal dir que el fet que siguin més tècniques és inversament proporcional a la seva polivalència; si són adequades per als vessants abruptes no ho seran per als recorreguts a través de boscos, i amb les de passeig, amples i ovalades, es tindran problemes en pendents accidentats. De tota manera, cadascú ha de triar les que més li convinguin. El més recomanable és llogar-les primer, abans de comprar-les, per veure amb quin tipus un se sent més còmode.

L'ús de les raquetes en l'excursionisme hivernal d'avui no deixa de ser sorprenent. Semblava, fa uns anys, que els esquís eren l'opció més pràctica gràcies a la seva rapidesa i seguretat. Però al Pirineu sovint no és així. No discutiré sobre els grans avantatges que tenen sobre les raquetes, principalment dos:

- Els descensos són més ràpids, la qual cosa augmenta la seguretat en cas de tempesta o de temps atmosfèric inestable. Baixant per pendents pronunciats amb neu dura, fins i tot és preferible treure's les raquetes i progressar amb piolet i grampons.
- Els flanqueigs són més fàcils perquè els cantells dels esquís es claven millor a la neu que no pas els cossos i les puntes de les raquetes. Per això és preferible, amb raquetes, evitar les pales i seguir, en la mesura que es pugui, les carenes i els contraforts.

Però les raquetes també tenen els seus avantatges, en més o menys mesura, sobre els esquís:

- No requereixen aprenentatges ni tècniques especials. Una persona que es fixa les raquetes per primer cop a les botes, si està entrenada, és capaç de fer recorreguts llargs i, si a més sap fer ús del piolet i dels grampons, d'envergadura.
- Són lleugeres. De seguida ens acostumem a caminar-hi, fins al punt que al cap d'una estona ni ens adonem que les duem posades. I si per manca de neu hem de

Parts de la raqueta (dalt), i raqueta amb l'alça posada (baix)

penjar-les a la motxilla, no fan nosa ni desequilibren ni s'enganxen a les branques dels arbres com els esquís.

- S'adapten a qualsevol bota. Aconsello, però, que siguin rígides o semirígidides per a les excursions llargues, ja que serà més difícil que la raqueta en salti. És pràctic que disposin de ranures a les soles, d'aquesta manera les podrem fixar a les botes sense la correia de subjecció. Això incrementa la rapidesa i la comoditat en situacions de vent o de tempesta: no caldrà treure's els guants.

També s'ha de dir que les fixacions actuals són cada cop més segures.

- Són més polivalents que els esquís. Permeten un avanç segur a través de boscos o en els sempre incòmodes matollars de bàlec i de ginebró.
- Són segures, en pujada, fins a pendents de 30-35°, i en baixada fins a 25°. Per damunt d'aquests graus sempre serà més prudent progressar amb piolet i grampons, sobretot si hi ha glaç o neu molt dura.
- Allarguen la temporada hivernal. Encara que la cota de neu sigui alta, es poden penjar a la motxilla i emprar-les més amunt. Amb esquís resulta feixuc perquè caldrà avançar amb les botes especials, que sense neu són com uns esclops. En un hivern estàndard d'alta muntanya pirinenca utilitzarem les raquetes des del desembre fins a l'abril, i en alguns indrets no serà estrany fer-ho des del novembre fins al maig.
- Són molt més barates que els esquís, tant en el preu com en l'amortització. Per posar un exemple personal, cada temporada hivernal solc fer una mitjana de quinze a vint excursions, la majoria llargues. Si canvio les puntes d'acer al final d'aquesta temporada, les raquetes em poden durar quatre hiverns.

Naturalment, cadascú hi veurà el que hi voldrà veure i sempre hi haurà qui cregui que els esquís són molt millors que les raquetes. Per a mi és un error pensar en termes absoluts, tant a la muntanya com a la vida. L'experiència m'ha demostrat que amb les raquetes es pot arribar lluny, més enllà de les passejades, i fins i tot asseguro que al Pirineu, especialment a l'oriental i a les serres prepirinenques, hi ha un bon nombre de recorreguts més aptes per a les raquetes que per als esquís.

Itinerari 1

La serra del Roc Negre

A l'extrem oriental del que es considera alta muntanya pirinenca, no gaire lluny ja del litoral mediterrani, s'alça la "magnòlia immensa" de Jacint Verdaguer, un gran massís en forma de península muntanyosa que ateny la més que respectable altitud de 2.784 m al seu punt més elevat, la pica del Canigó o pic de Balaig. El Canigó és la muntanya més alta del Pirineu, els romans no s'equivocaven; els Banys d'Arles, a la seva falda, es troben a 219 m, l'alçada real del relleu és de 2.565 m. Cap altra muntanya de la serralada assoleix aquesta diferència, ni el Mont Valièr, ni el pic del Marboré i ni el pic de Mièidia de Bigòrra, prou destacables.

Es poden fer amb raquetes diverses excursions per aquest massís, especialment pel seu emboscats vessant nord, a través de l'immens bosc de Balaig. L'ascensió al puig de Barbet des dels Cortalets o des del ras del Prat Cabrera no és difícil, seguint la cresta de Barbet fins al cim. També es pot anar amb raquetes pel vessant oest, el de Merialles. Des del refugi de Merialles es puja sense dificultats al pla Guillem, al coll de Bocacerç i al pic de Set Homes. Però la morfologia abrupta del Canigó dificulta en bona mesura els recorreguts. L'ascensió a la pica del Canigó amb neu requereix gairebé sempre l'ús de piolet i de grampons pels dos vessants, tant des dels Cortalets com sobretot des de Merialles, on cal superar la dreta canal de la Xemeneia. Una altra ascensió força interessant és la del pic dels Tres Vents des de Sant Guillem de Combret i el coll del Rard, amb un bon desnivell, pel vessant vallespirenc.

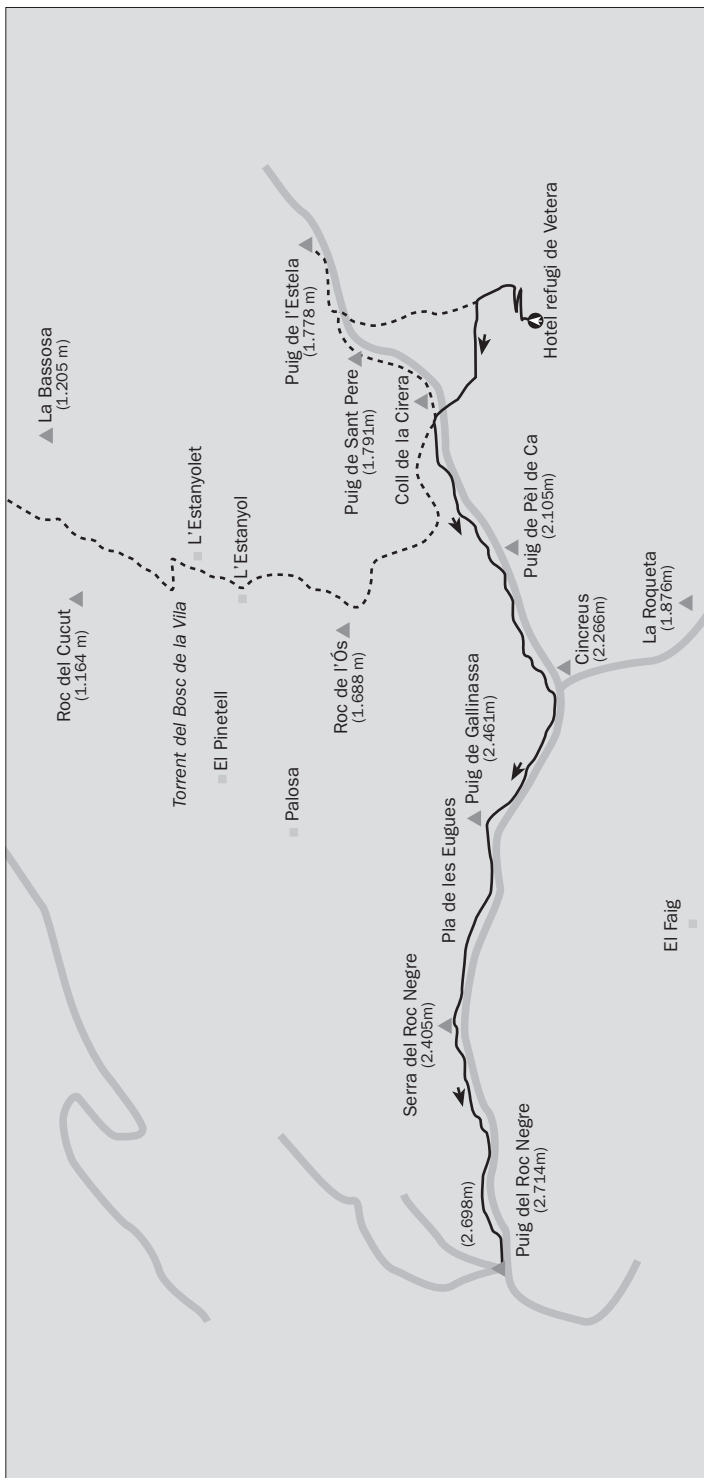
I és des d'aquesta comarca, coneguda popularment com la Garrotxa de la Catalunya del Nord, des d'on proposo l'itinerari ressenyat a continuació. La primera vegada que el vaig fer el vaig trobar preciós. Orientat a l'est, el sol ens acariciarà de bon matí, i contemplar el mar a prop ens durà imatges d'altres indrets mediterranis com l'illa de Còrsega. De tota manera, no es tracta d'un recorregut fàcil per iniciar-se en l'ús de les raquetes. Del coll de la Vetera al cim del puig de Gallinassa, tot i el desnivell, no hi ha dificultats, però a la serra del Roc Negre, a mesura que ens anem acostant al cim del puig del Roc Negre, hi caldrà prendre precaucions, i del cim oriental al principal potser ens caldrà utilitzar el piolet i els grampons. La recompensa, immillorable: un dels cims més agrests i poc freqüentats del

Canigó, amb el Mediterrani a llevant i tot el Pirineu per descobrir a ponent. L'hotel refugi de Vetera és la millor base per a aquest recorregut, però només se sol obrir d'abril a octubre. Als Banys d'Arles, a Arles i a Cortsaví hi ha tot tipus d'allotjaments i estan oberts tot l'any.

Fitxa tècnica

- **Situació:** Massís del Canigó (Vallespir i Conflent).
- **Accés:** Des dels Banys d'Arles (*Amélie-les-Bains*) per la carretera D 115 —va a Prats de Molló i al coll d'Ares— fins a Arles. Poc després es pren a la dreta la D 43, que per Cortsaví, el Mas de l'Om i la Caseta s'enfila enllaçades al coll de la Descarga i a l'hotel refugi de Vetera. Si ha nevat recentment, sobretot al desembre i al gener, és possible que des del Mas de l'Om i la Caseta la carretera estigui en males condicions, per la qual cosa caldrà conduir amb molta prudència o fins i tot deixar l'automòbil més avall.
- **Desnivell acumulat:** 1.404 m.
- **Altitud màxima:** 2.714 m.
- **Horari total:** 6 h 30'.
- **Època preferible:** Del novembre a l'abril, de vegades fins al maig, sempre que hi hagi força neu a partir del coll de la Cirera.
- **Risc d'allaus:** Molt baix, sempre que no se surti de l'itinerari ressenyat. A la serra del Roc Negre s'hi solen formar cornises.
- **Consells:** Fins al puig de Gallinassa, el pla de les Eugues i els primers cims de la serra del Roc Negre no hi ha a penes obstacles, exceptuant el desnivell considerable des del punt de sortida. En plena serra del Roc Negre, però, sobretot entre els cims est i el principal, s'ha d'avançar amb precaució, sense raquetes i amb piolet i grampons.
- **Material complementari:** Piolet i grampons, que podrien ser necessaris a la carena de la serra del Roc Negre.
- **Refugis:**
 - Hotel refugi de Vetera (*Gîte Refuge de Batère*), 19 places, guardat, servei complet hostalatge, obert d'abril a octubre (caldrà assabentar-se de si l'obririen en cas que hi vagi un grup nombrós). Tel. (0033) 468 391 201. Aprofita una part de la cantina dels miners que treballaven a les antigues i properes mines de ferro de la Vetera i dels Indis.
 - Refugi de l'Estanyol, lliure, obert, 10 places, en bon estat, font i taules de pícnic al voltant. D'ús ramader i forestal, però útil a l'hivern si es torna per Vallmanya.
 - A Cortsaví, Arles i els Banys d'Arles hi ha diversos allotjaments, des d'albergs fins a hotels, oberts tot l'any.

Itinerari

A l'hotel refugi de la Vetera (1.450 m), continuem amunt per la carretera D 43, que fa unes llaçades. Hi ha franges blanques i vermelles que corresponen al GR 10, sender de gran recorregut que travessa el Pirineu sense sortir de l'Estat francès. Es deixen a l'esquerra un hangar i un camí. A través d'un clap de bosc arribem al final de la carretera (1.490 m, 5'). Si no hi ha neu es pot arribar fins aquí amb automòbil. Ara cal prendre a l'esquerra una pista que es dirigeix al visible coll de la Cirera, on hem de pujar. Pels voltants es veuen restes de les mines. Es deixen també més ruïnes a la dreta i un altre edifici abandonat, amb el seu camí, a l'esquerra. Al final del bosc es travessa un contrafort i s'entra a la desolada comella que baixa del collet d'en Pei. Destaquen a banda o banda del pas el puig de Sant Pere i el puig de l'Estella, i més a la dreta les restes de la torre de Vetera, fortificació medieval. Passem pel costat d'una font i d'una bassa i veiem un corral a l'esquerra.

Poc abans de la boca d'una mina (1.565 m, 15'), abandonem la pista i seguim a l'esquerra el GR 10, ben indicat, que voreja pel vessant meridional el puig de Sant Pere. El pendent va augmentant mentre crida l'atenció, davant nostre, el rocós puig de Pèl de Ca. Es troben més restes de meners. La inclinació del camí esdevé forta, després d'haver entrat a la coma de la Ribereta, fins al coll de la Cirera (1.731 m, 40'), on hi ha un pal indicador de camins. Descobrim des d'aquí la vall de Lentillà, en gran part emboscada i favorable a la innivació, ja que s'orienta al nord. A l'oest sobresurten la cresta i el puig de Barbet. Deixem el GR 10, que es dirigeix a l'Estanyol i al ras del Prat Cabrera, i agafem un altre camí que s'enfila primer per la carena, entre pins negres dispersos, i després pel vessant meridional. S'ateny un collet (1.806 m, 50') i es continua pel fil carener, que esdevé rocós. La pujada s'accentua de sobte al final del collet. Si hi ha poca neu, veurem com unes fites indiquen el camí, que serpenteja entre les roques gairebé sempre pel caient vallespirenc. L'ascensió és constant i pronunciada, però el panorama s'obre a llevant, on s'albira el litoral i la plana rossellonesa.

Una vegada superat aquest esglaó natural, s'ateny el cim del puig de Pèl de Ca (2.105 m, 1 h 20'), de fet un petit roc que es pot evitar per l'esquerra però que val la pena assolir pel panorama. En un dia clar, al sud, es pot veure la plana empordanesa, la Serralada Transversal i el Montseny. La carena se suavitza una mica i el camí és indicat per unes grosses fites. Pel mateix lloc carener s'assoleix la cúpula del cim de Cincreus (2.266 m, 1 h 35'), des d'on la perspectiva s'obre cap a la vall del Tec i el Grevolar del Faig, a la vall del riu Ferrer. La carena gira a la dreta. Una pujada regular i agraïda pel seu fil, tot passant per dos collets, duu a una cúpula més elevada, la del puig de Gallinassa

Índex

Introducció.....	5
Les raquetes de neu	11
Informacions pràctiques	15

ITINERARIS

1. La serra del Roc Negre	25
2. El Costabona	31
3. El Bastiments	39
4. El puig de Balandrau	46
5. El pic de Noufonts	53
6. La torre d'Eina	60
7. El pic de Finestrelles	66
8. El Puigmal	72
9. El Taga	80
10. El Catllaràs.....	86
11. Els Rasos de Peguera	96
12. Ensija	101
13. El Moixeró	108
14. El Comabona	116
15. El Verd	123
16. El Port del Comte.....	130
17. El Madres.....	136
18. El puig del Pla de Bernat	143
19. El puig Peric	148
20. El Carlit.....	155

21. Els pics de Collroig	164
22. El Punxó.....	170
23. El puig de Coma d'Or	176
24. Els pics d'Envalira.....	183
25. El Puigpedrós	190
26. La Carbassa.....	198
27. La tossa Plana de Lles.....	205
28. El pic de la Colilla	213
29. El pic de la Maiana	218
30. El Monturull.....	224
31. El pic dels Pessons.....	229
32. El pic dels Llops	235
33. L'alt del Griu.....	241
34. El pic de la Coma de Varilles.....	245
35. El pic de la Serrera	251
36. El pic de Casamanya	256
37. El bony de Salòria	261
38. El Boumort	267
39. Els Plaús de Boldís	274
40. El pic de Certascan.....	281
41. El pic d'Amitges.....	289
42. El pic de Ratera	296
43. El Montsent de Pallars	303
44. La serra de Cell Negre.....	310
45. El tossal de Paiasso.....	316
46. El Corronco	322
47. El cap de Gelada	328
48. El tuc de Parros	334
49. El tuc des Armèros.....	341
50. El Montardo.....	350
Relació de cims	365